

Poznání sebe sama jako základ kvality života jedince

Jana Cindler

Bakalářská práce
2007

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana CINDLER**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Poznání sebe sama jako základ kvality života jedince**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretické části:

Pojem poznání, cesty poznání sebe sama.

Sókrates – životopis.

Nosné a motivující myšlenky.

Zpracování praktické části:

Výzkum formou dotazníku.

Zpracování výsledků.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

PESECHKIAN, N. Kupec a papoušek. Brno : Paido, 1996.

POPKIN, R., H., STROLL, A. Filozofie pro každého. Praha : Fortuna, 2000.

SENECA, L., A. O duševním klidu. Praha : 1993.

STÖRIG, H., J. Malé dějiny filozofie. Praha : 1992.

XENOFON. Vzpomínky na Sokrata. Praha : 1972.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Emilie Dvořáčková
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

23. února 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

25. května 2007

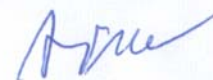
Ve Zlíně dne 23. února 2007

Ing. Jitka Chudarová
pověřená děkanka

L.S.

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Ve své práci jsem se snažila zpracovat svůj pohled na proces přijímání sebe sama. Teoretickou část tvoří filozofický pohled na poznání, etiku, etické teorie a také teorie Platóna a Descarta. Podstatnou část práce tvoří Sokratovy názory a teorie na poznání sebe samého. Součástí kapitoly o Sókratovi je jeho životopis, ale také životopisy Platóna a Xenofona, které z hlediska historického kontextu k němu neodmyslitelně patří. Tato kapitola také obsahuje další moudrosti a přísloví k tomuto tématu. Praktická část obsahuje dotazníkovou formou zjišťované pohledy a názory mladých lidí, které se týkají přijímání kvalit života a jeho priorit.

Klíčová slova: Poznání, moudrost, duševní klid, štěstí, vědomí, vědění, hledání, komunikace.

ABSTRACT

In my work I am trying to present my view of the process of self-recognition. The theoretical part focuses on philosophical views of cognition, ethics, ethical theories as well as Plato and Descartes theories. A substantial part of my work deals with Socrates ideas and theories concerning self-recognition. Socrates curriculum vitae are comprised together with CVs of Plato and Xenophon, who is as to historical context inherently linked with him. The chapter also takes in other wisdom and sayings connected with the topic. The practical part contains a survey in a questionnaire form presenting views and opinions of young people concerning their assumption of life qualities and priorities.

Keywords: Recognition, wisdom, equanimity, fortune, cognition, gnosis, pursuance, communication

Motto: Schody poznání. (obr. 1)

Děkuji Ti Bože, že stojím na prvním stupni schodiště, na jehož konci jsou paláce. Jsou totiž i takoví kteří, stojí před tímto schodištěm ale i takoví, kteří nemají o tomto schodišti ještě ani tušení.

Arabská moudrost

Poděkování

Děkuji Mgr. Emílii Dvořáčkové za odborné vedení práce a svým blízkým za podporu a trpělivost.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 FILOZOFIE	11
1.1 POZNÁNÍ.....	11
1.2 ETIKA	12
1.2.1 Etické teorie	13
1.2.2 Teorie poznání.....	13
2 POZNÁNÍ PODLE SÓKRATA	15
2.1 ŽIVOTOPIS SÓKRATŮV.....	17
2.1.1 Platón.....	18
2.1.2 Xenofon.....	19
2.1.3 Sofisté a Sókrates	19
3 JEDNOTLIVÉ MYŠLENKY – CITACE	21
3.1 JAK MÁ ČLOVĚK ŽÍT – PODLE SÓKRATA.....	23
3.2 DALŠÍ MOUDRA A PŘÍSLOVÍ K ZAMYŠLENÍ.....	24
II PRAKTICKÁ ČÁST	27
4 PROJEKT VÝZKUMU	28
4.1 CÍL VÝZKUMU	28
4.2 METODY VÝZKUMU.....	28
4.3 PODMÍNKY VÝZKUMU	29
4.4 OTÁZKY VÝZKUMU A PRACOVNÍ HYPOTÉZY	30
5 FREKVENČNÍ A DISTRIBUČNÍ ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT (TRÍDĚNÍ I. STUPNĚ)	31
5.1 ODPOVĚDI NA OTÁZKY A ZHODNOCENÍ HYPOTÉZ	40
5.2 HODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	41
ZÁVĚR	42
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	43
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	44
REJSTŘÍK	45
SEZNAM OBRÁZKŮ	46
SEZNAM TABULEK	47
SEZNAM PŘÍLOH	48

ÚVOD

K napsání této práce mě přivedla myšlenka uvědomování si, že na toto téma sepsalo množství erudovaných, chytrých i Bohem osvícených autorů, tisíce a tisíce stran pojednání. Připomínání pravd lidem v této oblasti je silně limitováno požadavky společnosti, jejíž kvalita a priority se průběžně mění v průběhu doby. Je nutno vycházet z toho, že poznání a přijetí sebe sama je prvopočátkem vytváření vnitřní svobody jedince, o níž žádné společenské seskupení nemá enormní zájem. Vnitřně svobodný jedinec se totiž stává, do jisté míry, nepohodlným systémem, který si právě na vnitřním neklidu a nejistotě jedinců staví ovladatelnost davu. Například i Seneca ve všech svých spisech vysvětluje nutnost zůstat věrný sám sobě. Vyrovnané mysli nikdy nedosáhne ten, kdo sám sebe potlačuje a nechce vnímat to, co je v něm přesto nevyhnutelně přítomné. Chtěl by se oprostít od všeho uvažování, a v povyku života se mu to i daří, ale jen na okamžik. Neboť sám sobě člověk nemůže nakonec uniknout. Velmi často se rozptyluje nepodstatnými věcmi, usiluje o to co lze postrádat, je posedlý slepou ctižádostí, chce všechno vědět a všechno zažít. Ale nechce-li člověk nic promeškat, promešká sám sebe. Vždyť už i na portálu chrámu delfské věštírny bylo napsáno „Poznej sám sebe“. Touto myšlenkou se zabývalo mnoho filozofů. Patřil mezi ně i římský císař Marcus Aurelius, který došel k názoru, že každý člověk by měl poznat sám sebe, a v úsilí o mravně dobrý život se věnovat filozofii. Žít jako filozof je, podle něho, výraz charakterové zralosti člověka, který našel mír sám v sobě a je si vědom své pomíjivosti (Paprotný, 2005). Být filozofem také znamená, především, objasňovat otázky týkající se štěstí, duševního klidu, útěchy v tísní a přijetí osudu. Moudrý člověk se pak podobá skále, která směle, vytrvale a neúprosně vzdoruje bouřím a vlnám běsnícího moře života. Nic jí nemůže otrást, neboť ví, že se bouře utiší. Zdá se, že výzva delfské věštírny k poznání sebe samého a k umírněnému, rozumnému způsobu života, dodnes neztratila na své platnosti. V každé době před lidmi vyvstávají zásadní otázky – a my, stejně jako ti před námi, zjišťujeme, že jsou stejné jako ty, které si kladli i velcí filozofové antiky. Nesmíme však propadnout iluzi, že bychom na Platonovu otázku „Jak má člověk žít?“ někdy s konečnou platností našli odpověď. Takovýto přístup k životu je velmi důležitý pro každého člověka. Nepostradatelný je však pro ty, kteří chtějí pomáhat jiným a proto by měli být v této oblasti mnohem dále než lidé, kterým je pomoc poskytována. Pro mou práci jsem si proto vybrala jako klíčovou osobnost lidských dějin Sókrata. Jeho metody vedení dialogu a rozebírání jednotlivých problémů do hloubky až k pochopení, jsou mi velice

blízké. Velmi významnou roli, pro mě, zde hraje také svoboda, kterou má, podle Sókrata, každý možnost nejen nalézt, ale konečně přijmout a tímto nalézt sám sebe.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FILOZOFIE

Od samých začátků filozofie ve starém Řecku, před dvěma a půl tisíci lety, byli myslitelé přesvědčeni, že je nezbytné prozkoumat, zda lze naše názory na svět i na nás samotné rozumově obhájit. Lidé získávají množství poznatků a názorů o přírodě a lidském světě a mnozí také uvažovali a uvažují o tom, zda jsou vůbec spolehlivé a zda mají nějaký význam. Filozofie je, snad i z tohoto důvodu, považována za nejsložitější a nejabstraktnější ze všech vědních disciplín. Navzdory tomu, že ji mnoho lidí pokládá za odtrženou od praktických problémů a i za nepochopitelnou, má téměř každý z nás nějaké filozofické názory, ať už vědomé nebo nevědomé. Pozoruhodné také je, že ačkoliv většina lidí má nejasný pojem, co filozofie vlastně je, objevuje se toto slovo v jejich hovoru velmi často. Samo slovo „filozofie“ pochází z řečtiny a znamená lásku k moudrosti (*filó* – miluji, *Sofia* – moudrost). Lidé, kteří se skutečně věnují filozofickému bádání, mohou mít rozličné cíle. Někteří z nich byli náboženskými vůdci jako např. svatý Augustin, jiní, jako třeba René Descartes, byli vědci. Karlu Marxovi a Johnu Lockovi posloužila filozofie k vyvolání změn v politické organizaci společnosti. Zájmem mnoha filozofů byla obhajoba a šíření určitých idejí, které by mohly, podle jejich názorů, pomoci lidstvu. Další však neměli žádné podobné cíle. Chtěli pouze pochopit určité rysy světa, ve kterém žili a k tomu všemu je třeba poznání (Popkin, Stroll, 1993).

1.1 Poznání

Poznání své vlastní jedinečnosti ukazuje schopnost poměřovat věci svým vlastním měřítkem, nejenom tím, co nám předkládají ostatní. Lidé se mají řídit ne tím, co někde viděli nebo slyšeli, ale mají vše hodnotit podle sebe sama, svého vlastního poznání. Právě sebe-poznání je prvním krokem na cestě k pravému poznání věcí a jevů, které člověka obklopují. Poznání je tedy uvnitř a cesta k jeho nalezení je obtížná. Hledající lidi přirovnává řecký filozof Hérakleitos ke zlatokopům, jejichž cesta k nalezení zlata – pravdy - není jednoduchá. Při své práci také překopou mnoho neužitečné země, než se dostanou k té troše opravdu cenného, což se nepodaří najít každému. Pravé pochopení přirovnává k ryzímu zlatu, které svou kvalitou jednoznačně převyšuje to, co je velké jen svou kvantitou, vulgárním množstvím. Hledač prohrabává zemi ne proto, aby si odnesl výtěžkem zemi, ale proto, aby od ní zlato oddělil. Také ve vědění má člověk pást po jediném, ryzím.

Podle kolektivu autorů filozofického slovníku je poznání vymezeno dvěma způsoby: psychologicky jako soubor těch psychických aktivit, které umožňují získat informace; a filozoficky jako souhrn takových informací, které splňují jistá kritéria (Horyna a kol.,1998,s.323). Jedna z nejdůležitějších filozofických disciplín je *epistemologie* (teorie poznání). Filozofové se snažili odhalovat prostředky, jimiž dospíváme k pochopení rozsahu tohoto poznání a kritéria či měřítka, jimiž lze posoudit jeho spolehlivost. Snad nejpłodnějším zdrojem materiálu, pro vypracování teorie poznání, byly dějiny lidských mínění. Žádná teorie či učení nebyly tak nesmyslné, aby se nenašel někdo, kdo by jim nevěřil a neobhajoval je. Dějiny jsou plné teorií, kterým i ti nejmoudřejší lidé naprosto věřili a které pak byly zcela zpochybněny. Znovu a znovu se lidé snažili vnucovat svá přesvědčení jiným a trestat ty, kdo je odmítali. Dlouho se filozofové snažili vymezit základní požadavky kladené na poznání a shodnout se na kritériích pro jejich posuzování. Jestliže se tolik z toho, co bylo pokládáno za jisté, prokázalo jako nepravdivé nebo pochybné, jakou potom můžeme mít kdy jistotu? Jedním z podstatných představitelů vnímání poznání v naší dějinách byl Sokrates prostřednictvím Platóna a také později významný představitel poznání René Descartes. K poznání také neodmyslitelně patří etika.

1.2 Etika

Z řeckého slova *ethos* – zvyk, obyčej, mrav . Ve vlastním smyslu je to filozofická disciplína, jejímž předmětem jsou hodnotící soudy, které se týkají rozlišování dobrého a zlého (Horyna a kol.,1998,s.109). Termín etika má řadu různých významů. Jedno z nejfrekventovanějších užití odkazuje na kodex nebo soubor principů, podle nichž by lidé měli žít. Velice často se setkáváme s lékařskou etikou, jejíž význam chápeme jako pravidla chování lékařů nejen k sobě, ale především k pacientům. Známe také termín křesťanská etika, který má na mysli principy, jimiž se řídí chování křesťanů. Etika obecně, ale zejména pak tyto principy, vycházejí z Desatera božích přikázání. Bohužel je někdy etika považována za akademickou vědu, která příliš nesouvisí s každodenním životem člověka. Ale ve skutečnosti však každý, kdo přemýšlí a je znepokojen některými životními situacemi, se stává etickým filozofem. V průběhu vývoje lidstva pak vznikaly i různé etické teorie.

1.2.1 Etické teorie

Existuje mnoho způsobů, jak klasifikovat etické teorie. Všechny jsou důležité nejen proto, že umožňují roztřídit rozmanité učení do skupin, ale upozorňují také na rysy, kterými se různé skupiny odlišují. Nejjednodušší je klasifikace historická. Podle ní se pak teorie rozlišují na klasické a moderní či novověké. *Klasické teorie* všeobecně předpokládají, že víme-li co je dobro, budeme samozřejmě jednat tak, abychom se pokusili tohoto dobra dosáhnout (Popkin, Stroll, 1993, s.18). Klasickou etickou teorií je Platonismus, podle kterého je zlo důsledkem nedostatku poznání. Další metodou je Aristotelovo učení o Středu, Hédonismus – filozofie Epikúrova, dále pak Kynismus, Stoicismus. V historii lidstva pak následovaly metody křesťanské etiky a taky je zde nutno vzpomenout Spinozovy názory na etiku. Spinoza byl dokonce označován některými kritiky za největšího ze všech etiků. Následuje celá řada dalších představitelů etiky, kteří zasvětili celý svůj život této vědě. *Moderní etika* je charakterizována jako odvětví filozofie, které analyzuje moderní teorie. Pro orientaci zde patří subjektivismus a objektivismus, dále pak naturalismus, emotivismus, dále pak motivistické, deontologické a konsekventní teorie.

1.2.2 Teorie poznání

Platón – (Sókrates).

Platónovým názorem, stručně řečeno, je, že poznání spočívá v pochopení těch aspektů světa, které se nikdy nemění a nikdy se nepřetvářejí. Věřil, že svět obsahuje elementy, které nazýval ideje nebo formy (vzory). V dialogu Menón uvádí Platón Sókratovo tvrzení, že poznání nelze nabýt učením. Říká, že abychom se něčemu naučili, musíme odhalit pravdu, kterou jsme dříve neznali. Podle Sókratova výkladu existují dva hlavní typy znalostí. Viditelná nebo smyslová (získaná prostřednictvím smyslů) a inteligibilní. Viditelná se dělí na představy neboli stíny a mínění. Tudíž vše o čem můžeme vypovídat je jen to, jak se nám něco jeví, čím se to zdá být. Inteligibilní znalost se týká podle Platónova pojetí poznání možného (Popkin, Stroll, 1993, s.245).

René Descartes

Francouzský filozof a matematik René Descartes (1596 – 1650) popsal problematiku poznání snad nejpřesněji. Žil v rychle se měnícím světě poznamenaném konfliktem mezi katolíky a hugenoty a intenzivním sporem mezi stoupenci Aristotelových názorů a nové teorie na svět, kterou zastupovali Koperník, Kepler a Galileo. Objevily se nové teorie, které

ukazovaly jiné poznávací metody než ty, které užívali Řekové a až dosud uplatňovali i všichni ostatní. Descartes se snažil probádat svět po svém a po rozsáhlém zkoumání začal zpochybňovat všechny uznávané názory, které byly až dosud považovány za autoritativní. Takovýto pohled vycházel ze ctění letité tradice. Toto složité období vedlo některé filozofy k tomu, že se přiklonili ke skepticismu – názoru zpochybňujícímu možnost, pro kterékoliv naše přesvědčení, najít dostatečný důkaz. Descartes však toužil po jistotě a proto skepticismu nepodleh. Opustil Paříž a usadil se v Nizozemsku, kde zkoumal všechno možné, aby mohl zjistit, zda lze vůbec něco uznat za spolehlivé poznání. Ke zkoumání si určil poznání, které by, podobně jako každý jiný, běžně uznával a které pochází z naší smyslové zkušenosti. Výsledky jeho zkoumání jsou tak překvapující, že filozofové jsou od té doby nuceni se zabývat problémem hledání úplného základu poznání. Uvědomil si, že není třeba prozkoumat každé mínění, které před tím zastával, ale že se zaměří jen na obecné typy názorů. Descartes také předpokládal, že každý člověk je obeznámen s jevem a že je klamán svými smysly. Při podrobnějším studiu jeho teorie se člověk ocitá chvíli na straně jistoty, a o malou chvíli později zase upadá v pochybnosti. Descartesovým cílem nebylo šířit vědecko – fantastické představy, ale osvětlit zásadní problém. Pokusil se nalézt uspokojivý základ pro naše poznání, základ tak jistý, že by jím neotřásly ani výstřední předpoklady skeptiků (Popkin, Stroll, 1993, s.237).

.

2 POZNÁNÍ PODLE SÓKRATA

Výrok nebo návod moudrosti „poznej sám sebe“, který se připisuje jednomu ze sedmi mudrců (obvykle Chilanovi nebo Thalétovi), byl mezi podobnými výroky, jak již bylo řečeno, na štítu v chrámu v Delfách; je však pozoruhodné, že je tento delfský výrok, známý už před Sókratem i po něm, spojován právě se Sókratem. Není to náhoda. Zaměření na sebe sama se nestalo základní součástí učení žádného z myslitelů antického světa, kromě Sókrata. Podle Xenofona prohlašuje Sókrates, že kdo zná sám sebe, ví co je pro něho výhodné, rozeznává co může a co ne. Dělá to čemu rozumí, opatřuje se tím co potřebuje a vede se mu dobře. Takový člověk je schopen odhadnout i jiné lidi a umí se chránit před zlem (Xenofón, 1972). Je zřejmé, že Sókrates vkládal do delfského „poznej sám sebe“ širší obsah i hlubší smysl, než jak to vykládal Xenofon. Sebepoznání chápal jako poznání vlastního vnitřního světa člověka, tedy to, že si člověk uvědomuje, že smysluplný život, duševní zdraví, harmonie vnitřních sil a vnější činnosti a uspokojení jsou nejvyšším štěstím a nejvyšší hodnotou. K vysvětlování a definování pojmů používal Sókrates metodu, která dostala název „Dialektická metoda“ nebo „Dialektika“. Konkrétně o této metodě bylo napsáno mnoho pojednání a vysvětlení. Jedním z nejspolehlivějších pramenů k posouzení, jakou byla Sókratova dialektická beseda a metoda otázek a odpovědí, je první kniha Platónovy Ústavy. Sókrates ukazuje spolubesedníkům směr myšlení, který vede k opravě zobecnění, jež se projeví jako neudržitelné, a dovádí tak spolubesedníka k tomu, co Platón nazývá schopností vidět jediné v mnohém nebo mnohé v jediném (Asmus, 1976, s.122). Psychologicky i umělecky, a to velmi barvitě, líčí Platón Sókratovy spolubesedníky, jejich nechápavost a rozpaky, přecházející občas ve skutečný zmatek a hrůzu. Ale ještě významnější je to, že tento psychologický efekt má logický dialektický závěr a že k dosažení pravdy je, podle Sókrata, nezbytné projít branou rozporu. Bylo nevyhnutelné zmínit se o této metodě, protože k Sókratovi neodlučitelně patří. Proto jsem tuto metodu přijala také pro svou práci. Toto umění porodnictví - *maieutiku*, které Sókrates zdědil po své matce, jak sám zmiňoval, používal v přeneseném významu i při rozhovorech se svými partnery, kdy jim nevnucoval svoje názory, ale spíš pomáhal na svět jejich vlastním myšlenkám.

Jak je zřejmé, získat správný obraz o Sókratově filozofii ze zachovalých zpráv, především Platóna, Xenofóna a Aristotela, bylo velice složité. Všechny bezpečné poznatky byly získány nepřímou metodou, na základě zpětného usuzování. Jak je všeobecně známo, sám Sókrates nenapsal ani řádek. Jeho význam pro duchovní dějiny lze tedy jen obtížně plně

docenit. Cicero o něm prohlásil, že snesl filozofii z nebe na zem. Sókrates totiž učinil předmětem svých úvah člověka a v tomto se také shodoval se sofisty, ale na rozdíl od nich nehlásal racionalitu, nýbrž etickou reflexi - jak se stát lepším člověkem. Na rozdíl od Protágora, který povýšil člověka na míru všech věcí, tvrdil Sókrates, že mírou všech věcí je bůh (*daimonion*). Toto také usnadnilo jeho převzetí křesťanstvím. Dojem, který Sókrates zanechal, byl vytvořen nejen jeho životem a učením, ale také jeho smrtí. Pod vlivem jeho učení i skutků začali mnozí jeho žáci zakládat vlastní školy. Mezi nejslavnější žáky patřil samozřejmě Platón, ale také Faidon, Pyrrhos z Elisu, Euklides, Aristippos a Diogenes. Dějiny řecké filozofie lze znázornit jako rodokmen, který vychází od Sókrata a stále se rozvíjí. Jedna z jeho méně sledovaných větví vede až k arabské filozofii. Z této větve také pochází zvláštní text – „Závěť Sókratova“, kde svým žákům přikázal devět věcí:

- Přivykejte své povahy skromnosti od chvíle, kdy začnete být schopni rozpoznávat; pak budete vděční, obdržíte-li více, a váš život bude příjemný (*sófrsyné*).
- Nečiň strážcem svého tajemství nic než své srdce; neboť nemáš žádnou jistotu, že ti čas jednou neukáže nespravedlivou tvář, tak jako ti nyní ukazuje spravedlivou.
- Nepovažuj žádnou věc za malou, i když je malá ve chvíli, kdy se k tobě blíží; neboť může vyrůst a změnit se ve velkou.
- Vychovávej svého přítele láskou a ctností, stejně jako vychovááš dítě, a neprojevej mu svou náklonnost naráz; neboť postřehne-li, že se tvůj cit dále nevyvíjí, odmění tě nepřátelstvím.
- Vystříhejte se nespravedlnosti; neboť vede ke ztrátě cti a ničí šlechtnost a ctnost.
- Jednejte s láskou a zapomeňte ve styku s druhými na zásadu odplaty; pak bude vaše duše bezpečná před zlými lidmi a přiblížíte se k dobru.
- Nekárej nikoho za to, co činí, pokud sám nikdy nečiníš to, co káráš.
- Neodháněj prosebníka. Děkuj spíš bohu za to, co ti dal, nech prosícího přistoupit a splň jeho žádost.
- Přiznávej věcem jejich hodnotu, pak dojde uznání i hodnota tvá; jestliže opravdově miluješ, budeš milován.

Tento text pochází z arabské čarodějné knihy ze středověkého Španělska a již na první pohled je zřejmá duchovní hloubka těchto myšlenek a rad. Je velice zajímavé, že se tato

kniha stala v 15. a 16. století jednou z nejnebezpečnějších „dábelských“ knih. Novější sokratovskou interpretaci určilo hodnocení Hegelovo. Hegel nazval Sókrata roku 1825 „hlavním bodem obratu ducha k sobě samému“. Co se týká Sókratova životopisu, existuje mnoho variant, které se i v docela podstatných bodech jeho života zcela odlišují, ale podle mého názoru zase nejsou až tak podstatné jednotlivé fragmenty jeho života, ale výsledek a ponaučení, které si můžeme odnést sami pro sebe i v naší době.

2.1 Životopis Sókratův

Sókrates byl prvním z trojice nejslavnějších řeckých filosofů, důležitý jak pro svoji filosofii, tak i množství a kvalitu žáků, které vychoval. Je rovněž vzorem helénských ctností. Jeho životopis má několik verzí, které se v některých bodech neshodují, ale narodil kolem roku 469 před n.l. v Athénách. Jeho otec Sófronikos byl sochař, jeho matka Fainareté pracovala jako porodní bába. Její umění – *maieutiku*, jemuž dala jméno krásná víla a patronka zrození Maia, převzal filozofující Sókrates později v přeneseném slova smyslu. Nevnucoval při rozhovorech partnerům své názory, spíš pomáhal na svět jejich vlastním myšlenkám. Sókrates se vyučil stejnému řemeslu (nebo spíše umění) jako jeho otec, ale později se začal plně zabývat filosofií, což patřilo později také k hlavním důvodům sporů mezi ním a jeho ženou Xantipou. Jako mladý muž zažil Sókrates rozkvět demokratických Athén za Perikla i úpadek za peloponéské války. Během ní se dokonce zúčastnil tří válečných výprav. Několikrát projevil značnou statečnost - například u Poteidaie zachránil život raněnému Alkibiadovi (athénský místodržící). Po námořní bitvě u Arginu (406 před n.l.), kde Athéňané zvítězili, ale bouře znemožnila zachránit posádky potopených lodí a vylovit utonulé, a tak byli vítězní stratégové naprosto nespravedlivě obviněni a šest jich bylo popraveno, byl Sókrates jediným, kdo se postavil proti rozsudku. Následná, známější, příhoda také svědčí o velké osobní odvaze filosofa. Po porážce ve válce a následném sestavení oligarchické vlády, odmítl Sókrates uposlechnout její rozkaz, aby přivedl ze Salamíny občana neprávem odsouzeného na smrt. Několik let po ukončení peloponéské války a opětovném vzniku demokracie, se dostal Sókrates před soud. V žalobě byl obviněn z „neuctívání státem uznávaných bohů, zavádění nových božstev a kažení mládeže.“ Proces měl zřejmě politické pozadí - Sókrata dobře znali jako kritika tehdejšího demokratického smýšlení Athén. Každopádně ho odsoudili k smrti a filosof se s tímto rozsudkem smířil, i když mohl utéci. Tímto možným útekem se zabývá Platónův dialog - Kritón. Sókrates tam, mimo

jiné, vyslovuje myšlenku, že občan je vázán naprostou poslušností vůči zákonům státu, jestliže se rozhodl v něm žít. Sokratův život skončil tedy popravou jedem v roce 399 před n.l. Sókrates během svého života nenapsal žádné dílo a o něm i jeho filosofii se dozvídáme jen z děl jeho žáků a součastníků. Například Aristofanés napsal komedii *Oblaka*, kde Sókrates vystupuje jako představitel nových myšlenek o přírodě a společnosti. Xenofon ho v díle *Vzpomínky na Sókrata* vypočetl jako rozumného, praktického muže, schopného poradit svým spoluobčanům v každé životní situaci. Sókrates se stal prvním filosofem, který si položil otázku, v čem spočívá štěstí a snažil se o správné definování laických hodnot. Metodou, k vyhledávání definic, se mu stal jím vynalezený, systematicky vedený, dialog. Argumenty a protiargumenty by se mělo dojít k výsledku debaty, přičemž obě strany se snaží nalézt chyby v argumentaci soka. Tento postup je zachycen jak u Xenofona, tak i u Platóna. Filosof se rovněž domníval, že předpokladem ctnosti a mravnosti je vědění, o kterém tvrdil, že má takovou donucovací sílu, že člověk udělá, co je dobré, jestliže to ví. V tomto Sókratově názoru je skryt i jeho postoj k athénské demokracii - hlásal, že vláda má patřit do rukou odborníků, což bylo v rozporu se systémem athénské demokracie. Platónův názor o filosofech - vládcích - je pak rozšířením Sókratova názoru. Sókrates také věřil, že vědění je síla, která činí člověka svobodným. Při shrnutí myšlenek můžeme říct, že se řadil mezi idealistické demokraty. V obžalobě, která ho stála život, byl i článek o zavádění nových bohů. Sókrates opravdu nazval hlas svého nitra bohem a nazval ho *daimonion*. Tento hlas pak měl člověka provázet celým životem a radit mu, jak se v některých situacích zachovat. Velký filosof tedy zemřel kvůli nepochopení (nebo neochotě pochopit) svých spoluobčanů - samozřejmě kvůli politice. Jeho nejslavnější výrok "Vím, že nic nevím", poukazuje na to, že s rozšiřujícím se a otevírajícím se vědomím a věděním, si jedinec začíná uvědomovat své nevědění. Další slavný výrok zní "Poznej sama sebe!" Tím chtěl filosof upozornit, že nejvíce bychom měli znát své vlastní nitro a svůj *daimonion* (*psyché* – duši) a až poté zkoumat jiné a okolní věci (Kessidi, 1980).

2.1.1 Platón

Platón se narodil buď v Athénách nebo na ostrově Aigíně, v aristokratické rodině, roku 427 před Kristem. Svůj původ odvozoval, po otci od krále Kodra a po matce, od slavného státníka Solóna. Jeho původní jméno prý bylo Aristoklés. Jméno Platón, odvozené od řeckého „*platys*“ - rovný, široký - dostal později. V počátcích svého života se věnoval malířství a básnictví. Bylo mu dvacet let, když v Athénách před Dionýsovým divadlem uslyšel

Sókrata. Zatímco činnost Platónova učitele Sókrata spočívala výlučně v bezprostředním působení na posluchače rozhovory a řeči, takže se od něj nedochovala žádná písemnost, Platón zanechal celou řadu svých spisů. Přesto však těžiště jeho působení spočívalo na ústním výkladu. O spisovatelství se Platón nevyjadřoval právě s úctou. Dokonce tvrdil, že by nejvlastnější jádro své nauky žádnému spisu nikdy nesvěřil, neboť by ho tím vydal naspas nepochopení a nepřízni. Podstatu své filozofie přednášel jen ústně. Nicméně, pro další generace jsou Platónovy spisy nejplodnějším zdrojem jeho filozofie. Přestože filozof Platón neuváděl filozofické názory pod svým jménem (jeho spisy mají obvykle formu rozhovorů, tzv. „dialogů“, mezi Sókratem a dalšími řečnickými filozofy), jsou mnohé z nich považovány za jeho vlastní (Popkin, Stroll, 1993).

2.1.2 Xenofon

Xenofon, syn Grylův, se narodil v Athénách kolem r.430 př.n.l. v zámožné rodině majetkové aristokracie. Prvních třicet let jeho života spadá do třicetileté války peloponéské (431 – 404). Byla to válka plná zvrátů a zhoubná pro všechny zúčastněné strany. Po jejím skončení a po prožití toho všeho,co s sebou tato válka přinesla,se počal Xenofon stýkat se Sókratem. Stýkal se s ním jen asi čtyři roky a to v období obnovené athénské demokracie, kterou jako aristokrat nemiloval již od dětství. V tomto byl také podporován družinou, která se stýkala se Sókratem, mužem sice z lidu, ale smýšlení aristokratického.

Dílo Apomnémoneumata Sókratus (Vzpomínky na Sókrata) je považováno za největší filozofický spis Xenofonův. Filozofickým spisem v pravém slova smyslu ale není. Správnější je považovat toto dílo za memoárové, v němž se autor snaží přiblížit Sókrata objektivně, historicky věrně, nakolik to ovšem dovedl (Svoboda, 1972).

2.1.3 Sofisté a Sókrates

Do 5. století př.n. l. mělo slovo „sofista“ (*sofistés*) kladný význam. Označovalo lidi, kteří vynikali schopnostmi a talentem, znalostmi a zkušenostmi a to v nejrůznějších oblastech činnosti a kultury. Avšak od konce 5.století př.n. l. se už toto slovo ve svém užším smyslu vztahovalo k placeným učitelům řečnického umění a filozofie. Podmínkou vzniku sofistiky (umění přesvědčovat) a působení sofistů v antickém Řecku, zejména v Athénách, byl především rozvoj staré řecké demokracie, dále pak vývoj filozofického myšlení, stejně jako zesílení ekonomických a kulturních svazků mezi řeckými městskými státy a rozšíření kon-

taktu s neřeckým světem. Jak pro sofisty, tak pro Sókrata, který byl považován za jednoho z nich, nebyly základním problémem filozofie kosmologické otázky, jako u jejich předchůdců, ale otázky antropologické. Nešlo tedy o problém vesmíru a jeho řádu, ale o problém člověka a jeho života. Sofisté měli na zřeteli jednotlivce a zdůrazňovali rozdíly mezi nimi. Sókrates byl na rozdíl od nich přesvědčen, že je při veškeré různosti lidí a způsobu jejich života, chování a zážitků, vždy něco společného, co je spojuje a může být zachyceno v jednom pojmu nebo ideji. Podstatné rozdíly byly mezi Sókratem a sofisty rovněž v poměru k mýtům, k mytologickým představám a tradicím. Snažili se najít v mytologických představách rozumný smysl. Avšak Sókrates považoval pokusy vykládat mýty za neúčelné a vyzýval, aby se pozornost zaměřila na zkoumání sama sebe, aby tak bylo možné vyjasnit, jací jsou lidé ve své přirozenosti a jaký je člověk ve své podstatě (Kessidi, 1980).

3 JEDNOTLIVÉ MYŠLENKY – CITACE

Ratio (rozum) – *psyché* (duše)

Sókrates říká: „Já se domnívám, že všechny dobré a krásné vlastnosti je nutno cvičit, a nejvíc rozvážnost, protože žádosti, které sídlí v těmž těle jako duše, duši přemlouvají, aby přestala být rozvážná a co nejvíce poslouchala je a tělo“.(Xenofon, 1972,s. 30)

Sókrates: „Avšak bohu nestačilo jen starat se o naše tělo, ale, a to je ten nejdražší dar, obdařil člověka duší, která má podivuhodné schopnosti“.(Xenofon, 1972,s.46)

Sókrates: „Nemít žádné potřeby je božské, a mít jich co nejmín je božskému nejbližší, a že co je božské je dokonalost sama, a co je božskému nejbližší je dokonalosti nejbližší“.(Xenofon.1972,s.51)

Sókrates: „Ke slávě nevede žádná cesta bezpečněji, než stát se opravdu dobrým v tom, v čem se člověk chce dobrým zdát“.(Xenofon.1972,s.53)

Sókrates: „Pověz mi Kritobúle, kdybychom potřebovali dobrého přítele, co bychom museli vzít v úvahu? Neměli bychom především hledat takového, který dokáže ovládat chuť k jídlu a pití, držet na uzdě milostnou vášeň a nepoddávat se ospalosti a lenosti? Protože ten, kdo je otrokem toho všeho, není schopen plnit svoje povinnosti ani k sobě, ani k příteli“.(Xenofon,1972,s.77)

Sókrates: „Nenacházím žádný rozdíl mezi moudrostí a zdravým rozumem, ale uznávám za moudrého a současně za rozumného každého, kdo rozeznal, co je krásné a dobré, a uměl toho užívat, a stejně tak toho, kdo poznal co je špatné, a věděl jak se tomu vyhnout“.(Xenofon, 1972,s.121)

Sókrates: „Máš pravdu. Není-li tak tomu Tritóne, tak i s ostatními věcmi, abychom neprobírali všechny? Tedy také když jde o věci spravedlivé a nespravedlivé, ošklivé a krásné, dobré a zlé, jež jsou nyní předmětem naší úvahy, máme snad následovat mínění lidí vůbec a jeho se bát, či mínění toho jednoho odborníka, je-li tu jaký, jehož pak je třeba se ostýchat a bát víc než všech ostatních dohromady? Jestliže za ním nepůjdeme, zničíme patrně a zkažíme to, co se podle našich dřívějších řečí spravedlností stává lepším, nespravedlností však hyne. Či není nic takového? Nuže tedy, jestliže poslouchající mínění neodborníků zkažíme tu věc, která se tím, co je zdravé, stává lepší, a tím, co způsobuje nemoc, hyne, byl by pro

nás po zkáze té věci nějaký život? Zda-li pak je to pro nás nějaký život, žít s bídným a zkaženým tělem“?(Platón, 2003,s.71)

Sókrates: „A jak je to se samým nabýváním moudrosti? Zdalipak je tělo překážkou, či ne, když je někdo vezme s sebou za společníka při tom hledání“? (Platón, 2003, s. 92)

Sókrates: „Vskutku tedy, Simmio, opravdoví filozofové se připravují k umírání a smrt je ze všech lidí, jim nejméně strašná. Pozoruj to z tohoto. Jestliže jsou veskrze rozdvojeni s tělem a touží mít duši samu o sobě, ale při uskutečňování tohoto by se báli a mrzeli, byla by to věru velká nedůslednost, kdyby nešli rádi tam, kde je naděje, že dosáhnou, po čem celý život toužili - toužili pak po moudrosti - , že se zbaví styku s tím, s čím byli rozdvojeni“. (Platón, 2003, s.95)

Sókrates: „Avšak může se státi, že odchází z těla poskvrněna a nečista, protože byly s tělem stále ve styku a o ně se starala a je milovala a od něho i od žádostí a rozkoší byla tak mámena, že se jí nezdálo nic jiného pravdivým nežli to, co je tělesné, čeho se člověk může dotknout, co může vidět, co lze pít a jíst a čeho je možno užít k rozkoším lásky, kdežto to , co je pro tělesný zrak tmavé a neviditelné, ale přístupné rozumu a pochopitelné filosofií, k tomu si zvykla mít odpor a báti se toho a před tím utíkat. Domníváš se, že duše, která je v takovém stavu, odejde sama a čista“?(Platón, 2003, s.114)

Sókrates: „ Nuže tedy, když už jsem měl dost toho zkoumání věcí, potom se mi zdálo, že si musím dát pozor, aby se mi nestalo totéž, co se stává těm, kdo se dívají na zatmění slunce a konají pozorování: někteří si kazí oči, jestliže nepozorují obraz slunce ve vodě nebo na něčem takovém. Takového něco jsem si pomyslel i já a dostal jsem strach, abych nadobro neoslepl na duši, kdybych hleděl očima na věci a snažil se jich každým smyslem dosáhnout“. (Platón, 2003, s.138)

Sókrates chtěl po svých žácích, aby žili tak jak je sám učil „Pohled do sebe je stejně nezbytný jako okolo sebe. Sám sobě musí člověk dobře naslouchat , aby zaslechl ten vnitřní hlas, jímž se mu ozývá to božské v člověku a varuje ho před nebezpečím, do kterého by se jinak slepě vrhnul. Ten hlas ve mně není jen můj dar, moje přednost. Má přednost je jen v tom, že mám uši a umím naslouchat“. (Toman, 1987,s.292)

Sókrates: „Víš, čím se liší moudrý člověk od nemoudrého ? Dobrými nadějemi“. (Toman, 1987, s.244)

Sókrates: „Já znám jednu sílu, velmi mocnou, která přinese i takovému člověku pád, vyhnání a smrt“.

Postižený: „Copak je to za sílu, ty mudrlante? Znáš ji také“?

Sókrates: „Znáš. Necítíš ji v té vůni, která sem táhne přes tu zeď. Je to neuměřenost. Ta zotročí člověka víc než otroctví“.(Toman, 1978, s 280)

Sókrates: „Moudrost není nehybný kus mramoru. Moudrost je živý oheň, který je třeba stále udržovat a přikrmovat“.(Toman, 1987, s. 313)

Sókrates: „Chodte a učte lidi: poznej sám sebe, metanoete, změňte se, zlepšete se: podle mě je tvůrcem svého osudu člověk sám“.(Toman,1987, s.373)

Sókrates: „Blaženost z pomýšlení, že se člověk stává lepším a lepších přátel získává, je blaženost z největších“.(Toman, 1987, s. 381)

Sókrates: „Krása duše je veliká, jestliže mluvíme o duši krásné, ošklivost duše ošklivé je však mnohem větší. Jsou lidé, že tvrdí: není tu pomoci, je to osud, je to vůle bohů, vy moji milí, říkejte: je tu odpomoc, ctnosti je možno se naučit“.(Toman, 1987, s. 383)

Sókrates: „V každém člověku je slunce - jenom je nechat plát“.....“(Toman, 1987, s. 417)

Když Sókrates uvažoval o podstatě zahálky, říkal, že zjišťuje, že většina lidí něco dělá; dokonce i hráči v kostky a šašci prý něco dělají - o všech takových lidech však tvrdil, že zahálají, neboť by měli možnost přejít k lepší činnosti. (Xenofon.1972,s.123)

Platón ve svém spisu *Kratylos* ústy Sókrata vysvětluje některá slova: Slovo *frónésis* (rozumnost) ; je to rozumné myšlení o pohybu a toku. A dále slovo *gnómé* (poznání) vším způsobem projevuje pozorování a zkoumání vzniku. *Sófrosyné* (uměřenost) je *sóteria* (záchrana) rozumnosti. Slovo *sofia* (moudrost) označuje styk s pohybem...(Platón, 2003, s.201)

3.1 Jak má člověk žít – podle Sókrata

Určitě neexistuje návod, jak má člověk žít, který by byl zcela jednoznačný a přijatelný pro všechny lidi. Sókrates nabádal, aby se o těchto tématech diskutovalo vážně, neboť není vážnějšího tématu než hledání způsobu jak správně žít. Věřil totiž, že člověk sám od sebe chce činit dobro. Špatně nejedná úmyslně, ale pouze z nevědomosti. Po celý svůj život dobře věděl, že skutečně není lehké být strůjcem svého štěstí. Popisuje člověka, který vě-

domě koná bezpráví, jako skutečně nešťastného, protože není v jednotě se sebou samým a je veden žádostmi a špatně nasměrovanou vůlí. Sókrates na toto téma vedl velké množství dialogů a v podstatě stále hovořil o tom, že poctivě žijícímu člověku je vlastní stálost a proto se zaměřuje na to nejlepší. Jeho duše je co nejlépe uspořádána a řídí se rozumem. Neboť kdo má vztah k sobě (ke své duši), má vztah ke svým bližním, pak krotí své žádosti a zaměřuje se na věci trvalé. Toto ať je proces celoživotní a díky kterému lze nalézt vnitřní vyrovnanost a štěstí.

3.2 Další moudra a přísloví k zamyšlení

Náš svět nosil, nosí a jistě i ještě bude nosit mnoho lidí, kteří po sobě zanechávají mnoho rad a moudrostí, které pojmenovávají a tím je přenechávají nám ostatním. Tímto se nám dostává možnost si je přečíst, přemýšlet o nich a někteří z nás je dovedou dříve či později i pochopit. Některé moudré výroky a rady, které jsem měla možnost si přečíst, jsem si dovolila také připsat do své práce.

Člověk může všechno, jen sám před sebou neunikne.

Franz Kafka.

Chci být člověkem, který se mi nehnuší.

Jean Paul Satyre.

Jen malicherného člověka zajímají malichernosti.

Publius Ovidius Naso.

Když jsi přišel na svět, plakal jsi a všichni se radovali. Žij tak, aby všichni plakali, až jej budeš opouštět.

Konfucius.

Největší chyba je, že si nejsme vědomi žádné chyby.

Thomas Carlyle.

Chyba je, když věříš každému, ale chyba je i to, když nevěříš nikomu.

Lucius Annaeus Seneca.

Moudrost nepřátel mi nikdy tak neškodila, jako hloupost přátel.

Georgie Bernard Shaw..

Zkušenost je drahá škola, ale hlupáci do ní nechodí.

Benjamin Franklin.

Slova jsou jako listy na stromě – kde je jich nejvíc, tam je nejméně ovoce.

Johan Wolfgang von Goethe.

Líbit se mnohým, znamená nelíbit se moudrým.

Plútarchos

Skutečným posláním člověka je nalézt sám sebe.

H. Hesse

Kdo nemá úctu sám k sobě, nemůže ji očekávat o jiných.

Arabské přísloví

Jsi tím, o čem jsi přemýšlel a co jsi sám ze sebe udělal.

Buddha

Nic ti není bližšího než ty sám;

ale když neznáš sám sebe, jak chceš potom poznat druhého?

Orientální moudrost

Když někdo hledá zdraví, zeptej se ho nejdřív, zda je také připraven vystříhat se v budoucnu všech příčin nemoci – teprve pak mu můžeš pomoci.

Sókrates

Pokud bych si mohl vybrat mezi cestou za poznáním a poznáním samotným, vždy bych volil cestu za poznáním.

I. Kant

Chceš-li zavést pořádek v celé zemi,

musíš nejprve zavést pořádek v provinciích.

Chceš-li zavést pořádek v provinciích,

musíš zavést pořádek ve městech.

Chceš-li zavést pořádek ve městech,

musíš zavést pořádek v rodinách.

Chceš-li zavést pořádek v rodinách,

musíš si udělat pořádek ve vlastní rodině.

Chceš-li udělat pořádek ve vlastní rodině,

musíš si udělat pořádek v sobě.

Podobenství

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PROJEKT VÝZKUMU

4.1 Cíl výzkumu

Základním cílem výzkumu je zjistit informace, které se týkají problematiky prožívání kvality života mladých lidí v dnešní době. Opatrně nahlédnout do světa mladých, o kterých většina dospělých a starších spoluobčanů tvrdí, že jsou „hrozní“.

Cílem položených otázek je také nabídnout mladým témata k přemýšlení, a možná i upozornit na možnou cestu pro další život.

4.2 Metody výzkumu

K popisu zkoumané reality bylo použito tohoto pojmového aparátu:

Poznání: může být vymezeno dvojnásobem: psychologicky jako soubor těch psychologických aktivit, které umožňují získat informace; filozoficky jako souhrn takových informací, které splňují jistá kritéria, zaručující, že tyto informace jsou adekvátní, věrohodné nebo pravdivé (Horyna a kol., 1998).

Komunikace: (*communicare*), sdílet, stýkat se, rokovat, v obecném smyslu přenos informace mezi dvěma subjekty. Ve filozofii relativně nový termín, který se objevuje v tzv. filozofii dialogu (Horyna a kol., 1998).

Moudrost : (řec. *sofia*, lat. *sapientia*) v nejobecnějším smyslu slova hlubší poznání, přesahující pouhé vědění o tom, jaké věci jsou (*scientia*) (Horyna a kol., 1998).

Sebepoznání: (jaký jsem) je podmínkou adekvátnosti vědomě autonomní interakce s prostředím. Předchází nezbytně každou záměrnou práci na sobě (Čačka, 2001).

Volba metod, technika dalších prostředků, získávání materiálu a jeho zpracování, jsou závislé především na cílech, které výzkum sleduje a na úkolech, které si klade. Na základě dostupných výsledků jiných výzkumů a literatury, se kterými jsem měla možnost se seznámit, jsem se rozhodla pro dotazníkové řešení. Nutno podotknout, že získávání názorů na tyto otázky by bylo velice zajímavé zjišťovat i metodou rozhovoru, ale já jsem chtěla zmapovat větší množství názorů na tuto problematiku a proto jsem raději zvolila dotazník. Ten lze definovat jako měrný prostředek, pomocí kterého se zkoumá mínění lidí

v jednotlivých jevech. Používá se ve společenských vědách i v pedagogice. Je to metoda shromažďování dat pomocí dotazovaných osob. Je charakteristická hromadným získáváním údajů. Samotný dotazník je soubor připravených a srozumitelně formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaný (respondent) odpovídá písemně.

K vytvoření otázek pro tento dotazník jsem si vybrala ze Závěti Sókratovy jeho doporučení svým žákům (jsou uvedena v kapitole Poznání podle Sókrata str.16.). Ve svém dotazníku jsem použila otázky otevřené, uzavřené a polootevřené.

Otevřené otázky jsou takové, ve kterých dotazovaný zcela volně odpovídá. Je určen předmět ke kterému se má vyjadřovat, jinak není zpravidla nijak usměrňován. V mém dotazníku se jedná o 1. položku.

Uzavřené otázky jsou takové, které dotazovanému předkládají určitý počet předem připravených odpovědí. Hlavní výhodou těchto otázek je to, že se v postatě zjednodušuje vyhodnocení odpovědí. V mém dotazníku se jedná o položky 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

Polootevřené otázky jsou takové, které dotazovanému předkládají několik odpovědí, z nichž si má jednu nebo i několik vybrat. Abychom se vyhnuli nebezpečí, že neuvedeme nějakou možnou odpověď, můžeme použít i nabídku: „jiná, uveď“. Tuto nabídku volí respondent v případě, že mu nevyhovuje žádná z navrhovaných odpovědí. V dotazníku se jedná o položku 11.

4.3 Podmínky výzkumu

Výzkum jsem prováděla na dvou školách: Obchodní akademie ve Valašském Meziříčí a Gymnázium v téže městě. Zvolila jsem záměrně tento výběrový soubor respondentů, protože se domnívám, že zvolené skupiny mohou být reprezentativním vzorkem mladé generace pro můj výzkum. Tyto rozdílné skupiny respondentů jsem si vybrala proto, abych také mohla posoudit názory mladých lidí, kteří si zvolili odlišný typ školy. Pro dotazník jsem volila věkové rozpětí 17-20 let.

Složení respondentů podle pohlaví, a školy

Škola	Pohlaví		Celkem
	dívky	chlapci	
Gymnázium	25	25	50
Obchodní akademie	25	25	50
Celkem	50	50	100

Tabulka 1

Administrace dotazníku:

Dotazník jsem zkontrolovala a rozdala žákům. Upozornila jsem je na anonymitu a vysvětlila jsem jim, za jakým účelem toto dotazníkové šetření provádím.

Zpracované výsledky i závěry jsou uvedeny v následujících kapitolách.

4.4 Otázky výzkumu a pracovní hypotézy

Provedený výzkum by měl dát odpověď na tyto následující otázky:

Otázka 1: Zamýšlí se dnešní mladá generace nad mravními zásadami ve svém životě?

Otázka 2: Je rozdíl mezi chápáním životních pravd studenty Gymnázia a Obchodní akademie?

Otázka 3: Způsobuje emocionalita ženského a racionalita mužského pohlaví rozdíl mezi chápáním a vnímáním pravd o životě?

K těmto otázkám jsem formulovala následující hypotézy:

Hypotéza 1: Dnešní mladá generace se příliš nezamýšlí nad hlubšími otázkami kvality života.

Hypotéza 2: Studenti OA, tím, že jsou vedeni k praktickému uvažování, jsou racionálnější a tudíž se méně zamýšlejí nad životními pravdami než studenti Gymnázia.

Hypotéza 3: Studentky, díky své zvýšené vnímavosti prožitku, jsou více vnímavé i co se týká přijetí životních pravd, než racionální studenti.

5 FREKVENČNÍ A DISTRIBUČNÍ ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT (TRŽDĚNÍ I. STUPNĚ)

Základní třídění dat jsem provedla pomocí „čárkovací metody“. Výsledky jsem potom převedla do tabulek a grafů.

Vyhodnocení dotazníků

1. Myslíš si, že život má smysl? Napiš vlastními slovy jaký.

První otázka byla otevřená a dávala možnost odpovídat podle vlastního uvážení, vlastními slovy. Všichni respondenti na tuto otázku odpověděli. Někteří však svou odpověď napsali obsáhleji. Některé zajímavé odpovědi jsem si dovolila citovat celé.

- Život má svůj smysl, když víš proč ho žiješ.
- Měli bychom si každého dne vážit a užívat si ho naplno, protože nevíme, který den bude náš poslední.
- Má smysl jeho užití a dosáhnout toho, po čem toužíme a co je pro nás uspokojením.
- Život má smysl, a měl by se žít tak, aby zanechal něco dobrého pro ostatní.
- Kdyby život neměl smysl, tak tady ani nejsme.
- Život určitě smysl má, ale někdo jej hledá i celý život.
- Život má smysl, protože na světě je přece krásně.
- Ano má smysl obohatit svět a lidi kolem nás.
- Má smysl, takový jaký si jej každý vytvoří.
- Život má smysl, ale netuším jaký.
- Jistě smysl má, a to že jsme na to jaký, někteří ještě nepřišli, vůbec nevadí.
- Momentálně mám pocit, že smysl život nemá žádný.
- Každý člověk má určité poslání, i kdyby měl být jeho život jen ponaučením pro druhé.
- Určitě ano, ale kdybych věděl jaký, tak tady nesedím.
- Smysl má a pak rozplynu se v transcendentnu.....

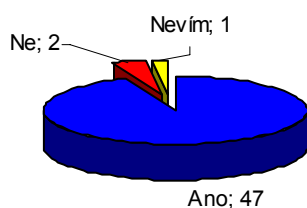
2. Je jistá míra skromnosti pro tebe přijatelná ?

Tato otázka přijatelnosti jisté míry skromnosti byla studenty hodnocena takto: 85% respondentů na ni odpovědělo ano, 10% ne a 5% neví. Děvčata, až na tři výjimky, tuto otázku zodpověděla stejně. Je potěšující, že slovo skromnost ještě nepatří mezi výrazy, které jsou již považovány za nemoderní.

Odpověď	Gymnázium		Celkem	Podíl v %	OA		Celkem	Podíl v %	Celkem		Celkem (i v %)
	dívky	chlapci			dívky	chlapci			dívky	chlapci	
Ano	24	20	44	88	23	18	41	82	47	38	85
Ne	0	4	4	8	2	4	6	12	2	8	10
Nevím	1	1	2	4	0	3	3	6	1	4	5
Celkem	25	25	50	100	25	25	50	100	50	50	100

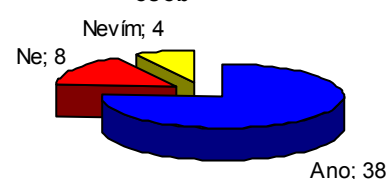
Tabulka 2

Struktura odpovědí dívek v počtu osob

Graf 1

Struktura odpovědí chlapců v počtu osob

Graf 2

3. Přemýšlel(-a) jsi někdy o tom, zda tvůj nejlepší přítel (-kyně) je hoden (-na) tvé úplné důvěry?

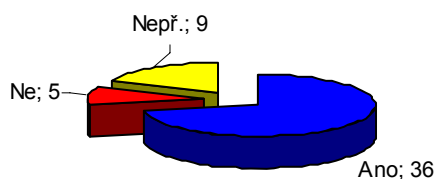
Tato otázka o přátelích byla zodpovězena velice zajímavě. Počet odpovědí ano, je pro oba ústavy zcela shodný- 32 respondentů, to je 64 %, ne odpovědělo dokonce 15 %, a nepřemýšlel jsem o tom odpovědělo až 21 % respondentů. Výsledky dále ukázaly, že se dívky nad kvalitou přátel zamýšlejí více než chlapci. Odpovědi na tuto otázku ukazují, že ne vždy se mladí lidé zamýšlejí nad tím, jaké přátele si vybírají a nesnaží se je ani moc hodnotit.

Odpověď	Gymnázium		Celkem	Podíl v %	OA		Celkem	Podíl v %	Celkem		Celkem (i v %)
	dívky	chlapci			dívky	chlapci			dívky	chlapci	
Ano	17	15	32	64	19	13	32	64	36	28	64
Ne	1	5	6	12	4	5	9	18	5	10	15
Nepř.	7	5	12	24	2	7	9	18	9	12	21
Celkem	25	25	50	100	25	25	50	100	50	50	100

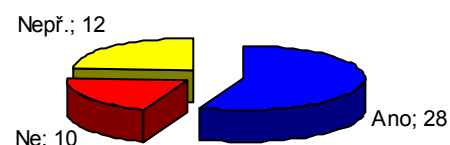
Tabulka 3

Struktura odpovědí dívek v počtu osob

Graf 3

Struktura odpovědí chlapců v počtu osob

Graf 4

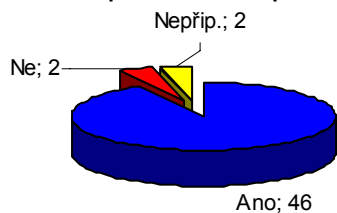
4. Zamýšlíš se někdy nad prioritami konání nebo věcí v běžném životě v dané chvíli?

Výsledky výzkumu priorit v životě respondentů ukázaly, že až 80 % respondentů odpovědělo na tuto otázku ano, 11 % ne a 9 % odpovědělo nevim. A zase zřetelně více dívek se zamýšlí nad prioritami v životě než chlapci.

Odpověď	Gymnázium		Celkem	Podíl v %	OA		Celkem	Podíl v %	Celkem		Celkem (i v %)
	dívky	chlapci			dívky	chlapci			dívky	chlapci	
Ano	24	18	42	84	22	16	38	76	46	34	80
Ne	1	4	5	10	1	5	6	12	2	9	11
Nepřip.	0	3	3	6	2	4	6	12	2	7	9
Celkem	25	25	50	100	25	25	50	100	50	50	100

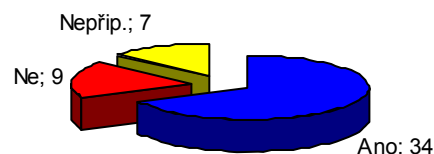
Tabulka 4

Struktura odpovědí dívek v počtu osob

Graf 4

Struktura odpovědí chlapců v počtu osob

Graf 5

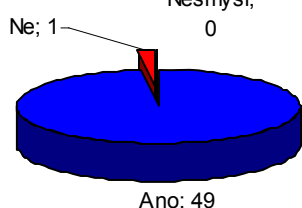
5. Přemýšlíš někdy nad věcí „nespravedlivou“ zda skutečně tak nespravedlivá je (z hlediska širších souvislostí)?

Na tuto otázku o nespravedlnosti odpovědělo až 89 % dotázaných ano přemýšlím, 6 % ne a 5 % se přiklonilo k odpovědi, že je to nesmysl. Děvčata téměř jednoznačně, až na jednu výjimku, odpověděla na tuto otázku ano, četnost odpovědí ano byla u chlapců mnohem menší (40 respondentů), a také se objevilo více odpovědí ne a nesmysl.

Odpověď	Gymnázium		Celkem	Po-díl v %	OA		Cel-kem	Po-díl v %	Celkem		Celkem (i v %)
	dívky	chlapci			dívky	chlapci			dívky	chlapci	
Ano	25	22	47	94	24	18	42	84	49	40	89
Ne	0	2	2	4	1	3	4	8	1	5	6
Nesmysl	0	1	1	2	0	4	4	8	0	5	5
Celkem	25	25	50	100	25	25	50	100	50	50	100

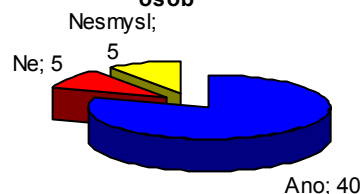
Tabulka 5

Struktura odpovědí dívek v počtu osob

Graf 6

Struktura odpovědí chlapců v počtu osob

Graf 7

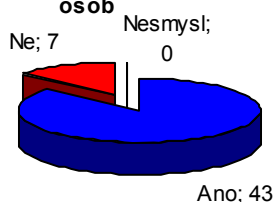
6. Přemýšlíš někdy nad tím, že i malé věci mohou mít velké důsledky ?

Až 89 % odpovědí bylo ano, 11 % ne a nikdo se nepřiklonil k odpovědi nesmysl. I na tuto otázku odpověděla děvčata častěji ano než chlapci. Z těchto odpovědí je ale zřejmé, že se nad možnými důsledky, třeba i malých věcí, mládež zamýšlí a četnosti jednotlivých odpovědí na obou školách jsou téměř totožné.

Odpověď	Gymnázium		Celkem	Po-díl v %	OA		Cel-kem	Po-díl v %	Celkem		Celkem (i v %)
	dívky	chlapci			dívky	chlapci			dívky	chlapci	
Ano	23	22	45	90	23	21	44	88	46	43	89
Ne	2	3	5	10	2	4	6	12	4	7	11
Nesmysl	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Celkem	25	25	50	100	25	25	50	100	50	50	100

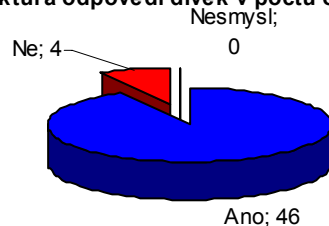
Tabulka 6

Struktura odpovědí chlapců v počtu osob

Graf 8

Struktura odpovědí dívek v počtu osob

Graf 9

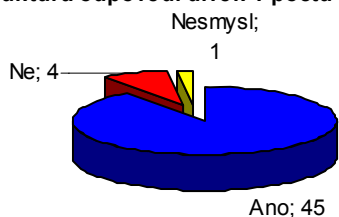
7. Myslíš si, že jistá míra pokory ti dává šanci prožít růst hodnoty vztahů a věcí?

Odpovědi na tuto otázku, která se týkala pokory a prožitku hodnot, dopadly takto: 77 % bylo odpovědí ano, 19 % ne, a 4 % souhlasily s odpovědí, že je to nesmysl. Četnost odpovědí ano byla u děvčat i na tuto otázku vyšší než u chlapců. Velice zajímavá je zřetelně vyšší četnost odpovědí ne na tuto otázku u chlapců. Mezi četnostmi odpovědí jednotlivých ústavů nebyl rozdíl téměř žádný.

Odpověď	Gymnázium		Celkem	Po-díl v %	OA		Celkem	Po-díl v %	Celkem		Celkem (i v %)
	dívky	chlapci			dívky	chlapci			dívky	chlapci	
Ano	23	16	39	78	22	16	38	76	45	32	77
Ne	2	7	9	18	2	8	10	20	4	15	19
Nesmysl	0	2	2	4	1	1	2	4	1	3	4
Celkem	25	25	50	100	25	25	50	100	50	50	100

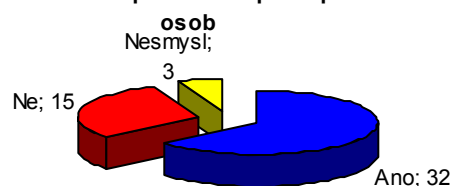
Tabulka 7

Struktura odpovědí dívek v počtu osob

Graf 10

Struktura odpovědí chlapců v počtu osob

Graf 11

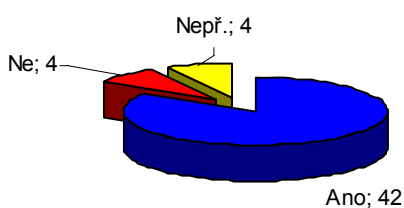
8. Uvědomuješ si, že moudrost „nejdříve dávej, potom ber“, má platnost i dnes z hlubšího hlediska?

Ano na tuto otázku odpovědělo 77 % , ne 13 % a 10 % respondentů odpovědělo, že o tom nepřemýšlí. I zde byla četnost odpovědí ano u dívek vyšší než u chlapců. Četnost odpovědí ano na tuto otázku byla vyšší u studentů G než u studentů OA. Jeví se, že je to příliš těžká otázka na uspěchanost dnešní doby.

Odpověď	Gymnázium		Celkem	Podíl v %	OA		Celkem	Podíl v %	Celkem		Celkem (i v %)
	dívky	chlapci			dívky	chlapci			dívky	chlapci	
Ano	22	18	40	80	20	17	37	74	42	35	77
Ne	1	4	5	10	3	5	8	16	4	9	13
Nepř.	2	3	5	10	2	3	5	10	4	6	10
Celkem	25	25	50	100	25	25	50	100	50	50	100

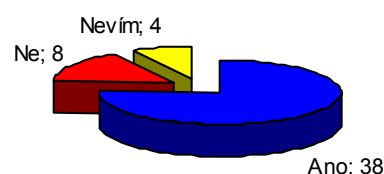
Tabulka 8

Struktura odpovědí dívek v počtu osob

Graf 12

Struktura odpovědí chlapců v počtu osob

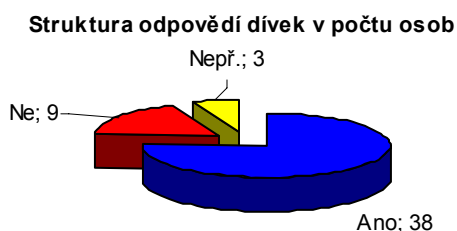
Graf 13

9. Uvědomuješ si, že moudrost „zamet' si před vlastním prahem“ má z hlediska hledání klidu v sobě, platnost i dnes?

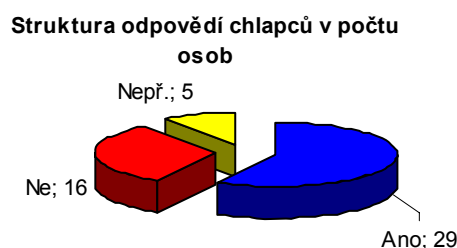
Hodnocení této otázky dopadlo takto: 67% odpovědí ano, 25 % odpovědí ne a 8 % odpovědí je to nesmysl. Četnost odpovědí ano byla zřetelně vyšší u G než u OA. A zase i zde děvčata mnohem častěji odpovídala na tuto otázku ano než chlapci.

Odpověď	Gymnázium		Celkem	Podíl v %	OA		Celkem	Podíl v %	Celkem		Celkem (i v %)
	dívky	chlapci			dívky	chlapci			dívky	chlapci	
Ano	20	17	37	74	18	12	30	60	38	29	67
Ne	3	7	10	20	6	9	15	30	9	16	25
Nepř.	2	1	3	6	1	4	5	10	3	5	8
Celkem	25	25	50	100	25	25	50	100	50	50	100

Tabulka 9

Graf 14

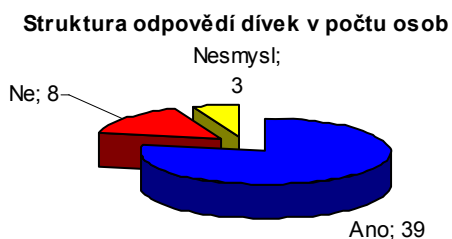
Graf 15

10. Přemýšlel jsi někdy o tom, že přiznání hodnoty lidem a věcem okolo, ti dává šanci být podobně hodnocen okolím?

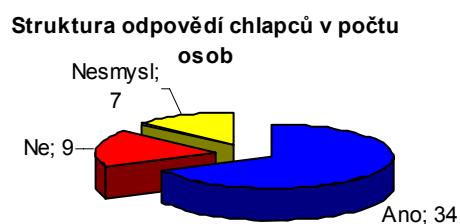
K přemýšlení o přiznání hodnoty lidem a věcem kolem sebe se přiznalo 73 % respondentů, k odpovědi ne 17 % a k názoru, že je to nesmysl se přiklonilo 10 % respondentů. Rozdíly odpovědí na tuto otázku mezi oběma ústavami velké nebyly. I tady opět byly u děvčat četnější odpovědi ano než u chlapců.

Odpověď	Gymnázium		Celkem	Podíl v %	OA		Celkem	Podíl v %	Celkem		Celkem (i v %)
	dívky	chlapci			dívky	chlapci			dívky	chlapci	
Ano	20	18	38	76	19	16	35	70	39	34	73
Ne	3	4	7	14	5	5	10	20	8	9	17
Nesmysl	2	3	5	10	1	4	5	10	3	7	10
Celkem	25	25	50	100	25	25	50	100	50	50	100

Tabulka 10

Graf 16

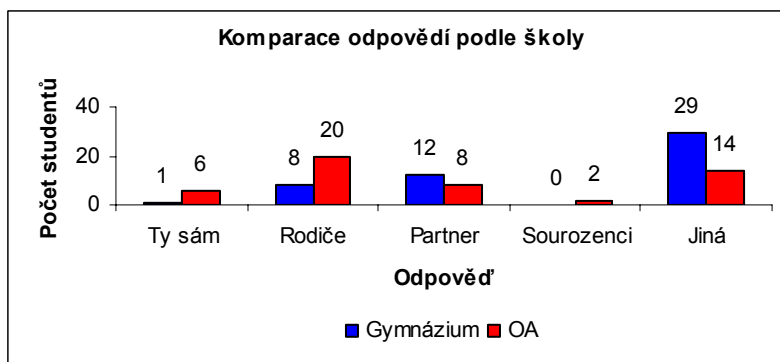
Graf 17

11. Kdo je pro tebe nejdůležitější? Zvol jen jednu možnost nebo napiš svou variantu.

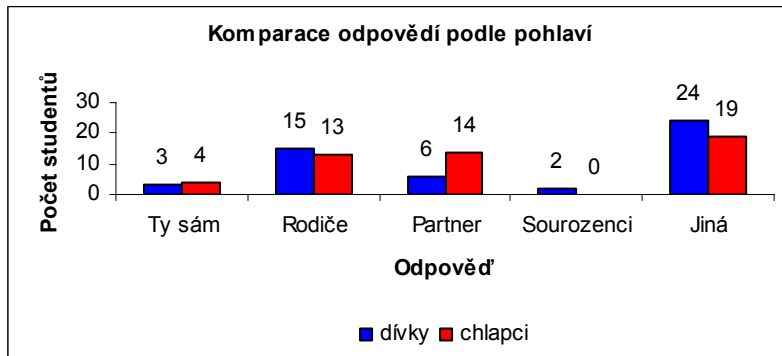
Odpověď, že je pro sebe nejdůležitější každý sám, zvolilo jen 7 %, preferování rodiny zvolilo 28 %, 20% respondentů odpovědělo, že je pro ně nejdůležitější partner, 2 % zvolilo sourozence. Až 43 % respondentů odpovědělo, že je pro ně nejdůležitější ještě někdo další a připsaná odpověď zněla, že jsou to kamarádi. Pohled na rozdílnosti odpovědí jednotlivých škol ukazuje například, že 8 respondentů z G volilo rodiče jako nejdůležitější a u OA tuto variantu volilo až 20 respondentů. Dále například kamarády si zvolilo až 29 respondentů z G na rozdíl od 14 respondentů z OA. Velice zajímavé bylo také zjištění, že jen 6 děvčat zvolilo variantu partner a u chlapců si tuto možnost označilo až 14 respondentů.

Odpověď	Gymnázium		Celkem	Podíl v %	OA		Celkem	Podíl v %	Celkem		Celkem (i v %)
	dívky	chlapci			dívky	chlapci			dívky	chlapci	
Ty sám	1	0	1	2	2	4	6	12	3	4	7
Rodiče	3	5	8	16	12	8	20	40	15	13	28
Partner	4	8	12	24	2	6	8	16	6	14	20
Sourozenci	0	0	0	0	2	0	2	4	2	0	2
Jiná	17	12	29	58	7	7	14	28	24	19	43
Celkem	25	25	50	100	25	25	50	100	50	50	100

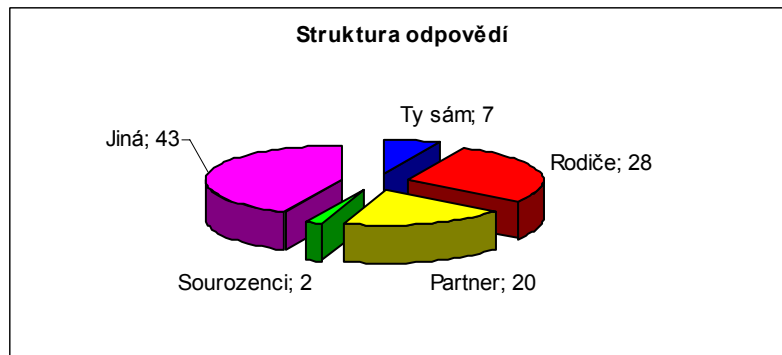
Tabulka 11

Graf 18

Graf 19

Graf 20

5.1 Odpovědi na otázky a zhodnocení hypotéz

Otázka 1: Zamýšlí se dnešní mladá generace nad mravními zásadami ve svém životě?

Podle zjištěných odpovědí můžeme zcela jednoznačně na tuto otázku odpovědět ano. Je to pro mě velice příjemné zjištění a ráda bych zde zmínila také svůj velice příjemný pocit, který jsem měla, když začali respondenti číst můj dotazník. Jejich reakce byly velice pozitivní, a z lehkostí mládí vlastní, se s velkým zájmem pustili do jeho vyplňování.

Otázka 2: Je rozdíl mezi chápáním životních pravd mezi studenty Gymnázia a Obchodní akademie?

Na tuto otázku lze odpovědět, že jisté rozdíly mezi četností odpovědí ano, které byla zjištěny v dotazníku, jsou.

Otázka 3: Způsobuje emocionalita ženského a racionalita mužského pohlaví rozdíl mezi chápáním a vnímáním pravd o životě?

Četností odpovědí ano na dané otázky v dotazníku, se přikláním k názoru, že by mohla ženská emocionalita způsobovat rozdíl mezi chápáním a vnímáním životních pravd. Avšak opravdovost tohoto rozdílu názorů by bylo zapotřebí potvrdit asi hlubším zkoumáním.

Hypotéza 1: Dnešní mladá generace se příliš nezamýšlí nad hlubšími otázkami kvality života.

Podle zjištěných odpovědí je nutno tuto hypotézu vyvrátit. Zcela výrazně se potvrdilo, že dnešní mladá generace se zamýšlí nad životními kvalitami a klade si otázky o kvalitě a smyslu lidského života.

Hypotéza 2: Studenti OA, tím, že jsou vedeni k praktickému uvažování, jsou racionálnější a tudíž se méně zamýšlejí nad životními pravdami než studenti Gymnázia.

Tato hypotéza se jeví jako pravdivá, uvedené odpovědi v tabulkách ji potvrzují.

Hypotéza 3: Studentky, díky své zvýšené vnímavosti prožitku, jsou více vnímavé, co se týká přijetí životních pravd, než racionální studenti.

Přiložené grafy tuto hypotézu potvrzují.

5.2 Hodnocení dotazníkového šetření

Zjištění, že mladí nejsou tak „hrozni“, mi potvrdil výše uvedený výzkum. Ověřováním si míry prožívání kvality života mladých lidí, kterou jsem si stanovila v cíli výzkumu, jsem dospěla k poznání, že vnitřní prožívání je na relativně dobré úrovni. Bohužel se odvíjí v latentní podobě. Je to dáno tím, že doba tlačí lidi do výkonu, a vnitřní prožívání má málokdo šanci důsledně uplatňovat. Mám za to, že budou-li mladí lidé častěji vystaveni hodnocení vlastního účinkování ve svém životě, budou mít o to více možností si tuto kvalitu uvědomovat a pracovat na ní.

ZÁVĚR

Rady, které přenechal Sókrates svým žákům, jsou staré více než 2 450 let. Když si je máme možnost přečíst dnes i my, někteří jim rozumíme a přemýšlíme nad nimi možná stejně jako přemýšleli lidé v době Sókrata. Je to zajímavé a také nadčasové. Vždyť už od počátku své historie se lidé zamýšlejí a stále si kladou podobné otázky a hledají na ně odpovědi. Není to tedy vůbec nic nového. Jakoby kladení otázek a hledání odpovědí bylo naší součástí. Naučili jsme se přemýšlet nad souvislostmi, analyzovat je, posuzovat, kritizovat, hledat vhodnější či výstižnější termíny pro to, co jsme našli nebo objevili „nového“. Vede nás to dopředu kam všichni směřujeme i když to každý pojmenovává jinak. Tu a tam se ale opět najde někdo, kdo se obrátí proti tomuto trendu a zase je co posuzovat, kritizovat, hledat, nacházet, analyzovat,...a tato cesta nikdy nekončí. Jako bychom tu byli právě jen proto... a mezitím si žijeme své životy.

Dostala se mi do rukou kniha od Nossrata Peseschkiana *Příběhy jako klíč k dětské duši*. Je v ní uvedeno mnoho podnětů k zamyšlení se nad životem a hledáním. Jako nejvhodnější pro uzavření myšlenkové hloubky mé práce mě nejvíce oslovil orientální příběh na poslední straně této knihy, který jsem si dovolila zde použít.

Přivolávač deště

V jedné vesnici dlouho nepršelo. Procesí ani modlitby nepomáhaly, nebe zůstávalo zavřené. V největší nouzi se vesnice obrátila na přivolávače deště. Přišel a požádal o chýši na okraji vsi a o chléb a vodu na pět dní. Pak poslal lidi za jejich každodenní prací. Čtvrtého dne pršelo. Lidé přicházeli s jásotem ze svých polí a pracovišť a sbíhali se před chýší, kde bydlel přivolávač deště, aby mu provolali slávu a zeptali se ho na tajemství přivolávání deště. Odpověděl jim: „Neumím přivolat déšť.“ „Ale prší přece“, řekli lidé. Přivolávač deště jim to vysvětlil: „Když jsem přišel do vaší vesnice, viděl jsem nepořádek venku i uvnitř. Šel jsem do chýše a uvedl jsem do pořádku sám sebe. Když jsem byl v pořádku, dostali jste se do pořádku také vy; a když jste byli v pořádku, dostalo se do pořádku i okolní prostředí. A když bylo okolní prostředí v pořádku, začalo pršet“.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ASMUS, V.F. *Antická filozofie*. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986. 25-132-86.
2. ČAČKA, O. *Nástin psychologie I* Brno: Paido, 2001. ISBN 80-85931-94-X.
3. ČAČKA, O. *Psychologie*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-7239-010-4.
4. FISCHER, J.L. *Případ Sókrates*. Praha: Lidové noviny, 1994. ISBN 80-7106-110-7.
5. HORYNA, B. a kol. *Filozofický slovník*. Olomouc: 1995. ISBN 80-7182-064-4.
6. KESSIDI, F.CH. *Sókrates*. 1.vyd. Praha: 1980. 25-053-80.
7. MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004.
ISBN 80-7315-078-6.
8. MAŇÁK, J., ŠVEC, Š., ŠVEC, V. *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Paido, 2005.
ISBN 80-7315-102-2.
9. PAPROTNY, T. *Stručné dějiny antické filozofie*. Praha: Portál, 2005.
ISBN 80-7178-900-3.
10. PESECHKIAN, N. *Příběhy jako klíč k dětské duši*. Praha: Portál, 1999.
ISBN 80-6612-056-2.
11. PLATÓN, *Spisy I*. Praha: Oikoyment, 2003. ISBN 80-7298-062-9.
12. POPKIN, R. H.; STROLL, A. *Filozofie pro každého*. 1.vyd. Praha: 2000.
ISBN 80-240-0257-4.
13. SENECA, L. A. *O duševním klidu*. Praha: Lyra Pragensia, 1973. 02-208-73.
14. STÖRING, H. J. *Malé dějiny filozofie*. Praha: Zvon, 1992. ISBN 80-7113-058-3.
15. TOMAN, J., TOMANOVÁ, M. *Sókrates*. 3. vyd. Praha: Český spisovatel, 1987.
22-014-87.
16. XENOFÓN, *Vzpomínky na Sókrata*. 1. vyd. Praha: Rudé právo, 1972.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

OA Obchodní akademie

G Gymnázium

REJSTŘÍK**C***communicare*, 27**D***daimonion*, 14**E***epistemologie*, 10*ethos*, 10**F***filó*, 9*fronésis*, 19**G***gnómé*, 19**K***Klasické teorie*, 11**M***maieutiku*, 13, 15**P***platys*, 17*psyché*, 16, 19**R***Ratio*, 19**S***sapientia*, 27*scientia*, 27*sofia*, 27*Sofia*, 9*sofistés*, 18*sófrosyné*, 14, 19

SEZNAM OBRÁZKŮ

Na Sókratovu podobu se názory různí. Můžeme vycházet z jeho kamenných vypoštění, které se zachovaly, nebo popisů jeho podoby v literatuře. Hovořilo se o něm také jako o osobě ne zcela příjemného a estetického vzhledu, ale to bych nechala pro povrchní hodnotitele tohoto génia. Můj pohled na tohoto člověka se odbývá v jiné rovině. Nikoliv vzhled, ale velikost a krása ducha, je pro mě určující pro jeho vnímání.

Obrázek č. 1	Grafické motto – schody poznání (vlastní návrh)
Obrázek č. 2	Sókrates – Chudý filosof
Obrázek č. 3	Sókrates – Rytina
Obrázek č. 4	Sókrates - Socha

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Počty a pohlaví respondentů

Tabulka 2 – Je jistá míra skromnosti pro tebe přijatelná?

Tabulka 3 – Přemýšlel/a jsi někdy o tom, zda tvůj přítel/kyně je hoden/a tvé úplné důvěry?

Tabulka 4 – Zamýšlíš se někdy nad prioritami konání nebo věcí v běžném životě v dané chvíli?

Tabulka 5 – Přemýšlíš někdy nad věcí nespravedlivou, zda skutečně tak nespravedlivá je?

Tabulka 6 – Přemýšlíš někdy nad tím, že i malé věci mohou mít velké důsledky?

Tabulka 7 – Myslíš si, že jistá míra pokory ti dává šanci prožít růst hodnoty vztahů a věcí?

Tabulka 8 – Uvědomuješ si, že moudrost „Nejdřív dávej, potom ber“, má platnost i dnes z hlubšího hlediska?

Tabulka 9 - Uvědomuješ si, že moudrost „Zameť si před vlastním prahem“, má z hlediska hledání klidu v sobě platnost i dnes?

Tabulka 10 – Přemýšlel jsi někdy o tom, že přiznání hodnoty lidem a věcem okolo, ti dává šanci být podobně hodnocen okolím?

Tabulka 11 – Kdo je pro tebe nejdůležitější?

SEZNAM PŘÍLOH

1. Dotazník

OBRÁZEK Č. 2 – SÓKRATES – CHUDÝ FILOSOF

OBRÁZEK Č. 3 – SÓKRATES – RYTINA

OBRÁZEK Č. 4 – SÓKRATES – SOCHA

PŘÍLOHA 1: DOTAZNÍK

Škola.....Pohlaví.....

Věk.....

Žádám o laskavé vyplnění tohoto dotazníku (zakroužkujte vhodnou odpověď, u otázek otevřených doplňte vlastní názor).

1. Myslíš si, že život má smysl? Napiš vlastními slovy jaký.

2. Je jistá míra skromnosti pro tebe přijatelná?

a/ ano

b/ ne

c/ nevím nepřemýšlel jsem o tom

3. Přemýšlel(-a) jsi někdy o tom, zda tvůj nejlepší přítel (-kyně) je hoden (-na) tvé úplné důvěry?

a/ ano

b/ ne

c/ nepřemýšlel jsem o tom

4. Zamýšlíš se někdy nad prioritami konání nebo věcí v běžném životě v dané chvíli?

a/ ano

b/ ne

c/ nepřipouštím si to

5. Přemýšlíš někdy nad věcí „nespravedlivou“ zda skutečně tak nespravedlivá je (z hlediska širších souvislostí) ?

a/ ano

b/ ne

c/ je to nesmysl

6. Přemýšlíš někdy nad tím, že i malé věci mohou mít velké důsledky ?

a/ ano

b/ ne

c/ je to nesmysl

7. Myslíš si, že jistá míra pokory ti dává šanci prožít růst hodnoty vztahů a věcí?

a/ ano

b/ ne

c/ je to nesmyslné

8. Uvědomuješ si, že moudrost „nejdříve dávej, potom ber“, má platnost i dnes z hlubšího hlediska?

a/ ano

b/ ne

c/ nepřemýšlel(-a) jsem o tom

9. Uvědomuješ si, že moudrost „zameť si před vlastním prahem“ má z hlediska hledání klidu v sobě, platnost i dnes?

a/ ano

b/ ne

c/ nepřemýšlel(-a) jsem o tom

10. Přemýšlel jsi někdy o tom, že přiznání hodnoty lidem a věcem okolo, ti dává šanci být podobně hodnocen okolím?

a/ ano

b/ ne

c/ je to nesmysl

11. Kdo je pro tebe nejdůležitější? Zvol jen jednu možnost nebo napiš svou variantu.

ty sám

rodiče

partner

sourozenci

jiná varianta .....

Děkuji Vám za vyplnění tohoto dotazníku.

Jana Cindler